

GYERMEKBARÁT.

24. sz.

Pest aprilis 17.

1862.

Megjelenik minden csütörtökön. Laptulajdonos: **A t a l a**. Fel. szerkesztő: **Szabó Richard**. Lakása: Nádorutca Oswaldház.

Előfizetési díj: egy évre 5 ft., félévre 2 ft 50 kr., negyedévre 1 ft. 30 kr.
Előfizethetni **Emich Gusztáv** kiadónál, Barátok tere 7. sz.

Az utolsó Árpád.

Szent János templomába, Budán a várhegyen,
Fényes magas halottal, gyászkiéret megyen:
Az aranyos koporsó, a bársony szemfedő,
Minden királyi pompát s nagyságot hirdető.

Utána őszek, ifjak, úr és szegény tolúl,
Az arczokon keserv ül, a szemnek könyje hull.
A gyászoló harangok kongása összesír —
Vajh' kit temetnek itten, kit fogad el e sír?

Egy ősi törzs vég-ágát, mely hosszú év során,
Virult s uralkodott a szabad magyar hazán:
Árpád dicső véréből a végső cseppeket,
Endrét kíséri sirba a gyászoló menet.

Isten magas végzése ültette volt e fát.
Szép Ázsiából hozván a fának ős magvát;
A Karpátok honában a mag megfogának,
S négy század éven által a törzs virágozék.

Sok és nehéz csorbákat szenvedt a sorstul el,
Sok év viruló sarját idő s vész dulta fel,
Most a halál kaszája vég-ágát nyeste le,
S kidől András királyban Árpádnak törzsöke! . . .

S ott állva Endre sirján a gyászos honfiak,
Árpád dicső házának végromján állanak:
A haza szent nemtője hullatván könyűjét,
A sír hamvába oltja fáklyája szent tüzét.

Ki az ki a koporsó aljánál térdepel,
Buzgó imádkozásban s könyben olvadva fel?
Fejétől le bokáig ér gyászos fátyola . . .
Éjfélben ilyen volna, a regnek hajnala!

Erzsébet, a halottnak szegény árvája az,
 Oly ifju és oly ékes, mint a nyiló tavasz;
 A haza szép árvája áll a halott fölött,
 Mint dérütött virágszál szív- s testen megtörött.

Fölötte mind sűrűbben, sűrűbben a vihar
 Vészjóslo fellegével mindent elföd, takar;
 A cselszövény kigyója, gonoszság szelleme,
 Sötét szövetkezésben felállnak ellene,

S ronda tábor ellen egy bajnok férfi kel,
 Árpád utósó vérét pajzsával fedi el,
 Csák Máté, a dicső ház utósó támasza —
 Nincs Magyarországnak két ilyen hü fia!

Az ős királyi házért od'adja életét,
 Szabadság és hazáért, szívét hasítja szét,
 Küzdése óriás harez . . . hiába, hasztalan!
 Az Árpádoknak trónja, örökre döntve van!

András hideg sirjába örökre lemerül,
 Trónus helyett Erzsébet zárdába kényszerül;
 A viadalmas hős, ki vérig védelmezé,
 Együtt hull a dicső ház vég-romjai közé!

Garay János.

A pécsi tanulók.

Ki nem szereti közületek hazáját ifju barátim?

Mindannyian! hisz dicső őseink hős vére foly ereitekben.

Ha hazátokat szeretitek, érdekelni fog bizonyly annak sorsa, fényes vagy gyászos multja; érdekel fogjátok olvasni a mult századok véres, de dicső eseményeit s áldani fogjátok elporlott őseitek szent emlékét!

Majd negyedfél századdal kell visszamennünk hazánk történetében! Köfessetek, én élvezetlek. Honi történetünknek nem fénykorát festem ezuttal elévek, hanem egyikét hazánk legvéresebb s gyászosabb korszakának, de mégis ténypontját multunknak, a mely bár sirba temette a nemzet virágát, rabbá tette édes hazánkat, de mégis legfényesebb tanuságot s példát nyújt nektek, mily önzés nélkül s feláldozólag kell szeretni a hazát.

Történetünk korszaka a gyászos mohácsi vész, 1526-ik évben.

* * *

Kalocsának *) egyik kised lakába vezetlek. Egyszerű bútorzatú szoba, a falon feszület, pár szent kép, az asztalon néhány könyv, (a mi ritka és

*) Kalocsa a legrégebb városok egyike, Szent István már 1000-ik évben püspökséget alapított benne, a mely nemsokára a bácsi püspökséggel egyesítve, érsekséggé emeltetett.

drága volt még ez időben); az egész szoba elrendezése a legszebb tisztaságot árulta el.

A kised szobában asztalánál ül özvegy Nyárdiné, kapcsos nagy imakönyvéből áhitatosan imádkozik s úgy elmerül, hogy alig veszi észre belépő leányát, a kis Örzsikét.

— Ah! te vagy kedves gyermekem, szól, letevé imakönyvét a szerető anya s leányát magához vonva, megcsókolá homlokát. De mond csak lelkem Örzsikém, folytatá, miért vagy oly bus, oly levert, ki még egy órával előbb oly fürge, vidor valál? Tán T o m o r y buzgó érsekünk szent beszéde tett oly komorrá, az emberek bűneit festette le ugy-e, jöjj ülj ide mellém s mond el, mi szépet beszélt mindent a jó érsek, mert remélem, csak figyelmes valál?!

— Igen, kedves szülém, válaszolt a kis leány, az egyházi szent beszéd töltötte el aggálylyal vidor lelkemet, a jó érsek ez egyszer nem az emberek rosszágáról beszélt, soh'sem láttam még őt oly feldúlt bús arczczal. A haza siralmas állapotáról, főuraink gondatlan könnyelműségéről, a fenyegető nagy veszélyről, a magyar nemzet közel végenyészteréről szólt. Halld csak anyám, a vérszopó török sultán pár ezer emberrel betört országunkba s déli részein tüzzel vassal pusztít, nincs semmi szent előtte, vér borítja téreinket s a hősök kiontott véréen vezeti át rabszolgaságra, rablánczra fűzött honfitársainkat.—De egyszerre égi ihlet szállt arczára, alig ismertél volna anyám a jámbor főpapra, egy rendíthetlen hős állt előttünk. „Magyar vér foly ereitekben is fiaim, harsogá a főpap, nem engedhetitek, hogy bosszulatlanul dulja vérrel szerzett hazánkat a vadpogány, az egész ország fegyvert ragadott, ifjak, öregek, tanulók, elhagyva ekéiket, dolgaikat, könyveiket, sikra szálltak. Fel tehát! Leteszem én is főpapi fővegemet; fegyvert, pánczelt öltök, kövessetek! — S ha megtörve a túlerőtől elhullunk, nyugodt lelkiismerettel hajtjuk haldokló főnket az édes haza vérázattata földére, mi megtettük kötelességünket s csak vérző hulláinkon törhet utat hazánkba a vad pogány. — Fel tehát!”

— Oh anyám, nem képeled minő lelkesedéssel fogadták e szavakat.

— Istenem! kiáltá fel Nyárdiné, hát új áldozatot kívánsz oly sokat szenvedett hazánktól, hogy vérevel pecsételje meg feláldozó honszerelmét. Egy szent előérzet sugja nekem, hogy véres leend a küzdelem s hogy készen van már a sir a nemzet számára. — S tölem mily nagy áldozatot kíván, megfoszt éltem egyetlen öröme s minden kincsemtől, két jó fiamtól. Géza sokkal férfiasabb, semhogy gyáván kivonja magát a csata zajából s Kálmán kis fiam, tudom el nem hagyja bátyját, ifju heve elsodorja őt. Szegény fiaim, ti elhulltok; egy szép élet helyett a halál gyilkos karjai közé rohantok, édes lágy anyai csók helyett, golyók zápora üdvözöl, nem lesz ki befogja majdan jegesedő szeméiteket, nem lesz ott az édesanya, hogy fagyos ajkaitokra nyomja utolsó csókját, mely a hideg sirba elkisérne; távol a busongó anyától fogtok elvérzeni, szétromcsolt hulláitokat sem foghatom ölelő karjaimba, nyom, — jel nélkül fogtok a föld alatt porladozni s én még sirjaitokra sem borulhatok.

— De a haza mindenekelőtt! Én nyugodtan áldozlak fel. Óh leányom, csak még egyszer láthatnám őket!

— Mondj le kívánságodról jó anyám, Pécs körül tanyáz már a vad török s köztük el nem hatolhatunk.

— Jöjj leányom, egyesítsd velem ártatlan szived szent imáját. Istenem, segítsd meg hazámat! Az anyai érzet erőt vett a gyenge nön s elalélva rogyott össze, a kis Örzsike melléje borult s oly fájdalmasan, szivrehatólag zokogott anyjával.

II.

Ezalatt Pécsen, kis szobában két ifju ült az asztal körül : az egyik 16—17 évesnek látszik, szép, férfias vonásokkal, míg a másik alig 14 éves, oly gyermekies szende arczczal.

Kitaláljátok bizonyosan ifju olvasóim, hogy e két ifju Nyárdi Géza és Kálmán, Nyárdiné fiai.

Az asztalon nyitott könyv fekszik, de ugy látszik, bele sem tekintenek, oly fájdalmas bús arczczal ül a két fiú, ha anyjok látná, azt hinné, betegek.

— Hallgass meg Kálmánkám, egyetlen jó testvérem, szakítá félbe a hosszú bús csendet az idősbik — hallgasd meg bátyádnak, lehet tán utolsó kérését ez életben. Nekem mennem kell, hallom a haza intő szózatát, ereimben felforrni érzem őseim vérét, a haza veszélyben van, nekem mennem kell s én örömet megyek, kész szívvel követem társaimat, a pécsi tanoda lelkes fiait. De te kedvesem, gyermek vagy még, hallgass meg kérlek, könyörgök, tagjaid gyengék a fegyver viselésére, maradj itthon, avagy vigasz s végtámasz nélkül hagyjuk hön szerető anyánkat? Elég áldozat, ha egyik fiát el kell vesztenie, maradj kérlek oldala mellett, vigasztald, oszlasd el könyeit, ha elvesztett fia felett kesereg, lehet, hogy te még boldog leszesz!

— Én nem akarom, nem fogom túlélni hazám, nemzetem halálát, felett hévvel Kálmán, a hazaszeretet győz a gyengéd gyermeki érzelmeken, velem egykoru tantársaim mind fel vannak jegyezve már s én lépjek vissza egyedül? Nem, sirjában átkozna meg apám, gyávának neveznének társaim, eltaszítna honleányi kebeléről anyám.

Ekkor egy tanuló tantársuk zavará meg e két testvér beszédét, a kik kérdőleg tekintettek a belépőre.

— A legrosszabb hír pajtásim, szólt, a török alig pár mértföldnyire ütötte fel táborát, hadaik utban vannak, pár nap alatt meg lesz az eldöntő ütközet. Tanárunk ép most intézett felszólítást, hogy rögtön készüljünk, hogy még holnap az ő vezérlete alatt megindulhassunk tanodai zászlónkkal s egyesüljünk a királyi hadakkal.

— Mi még ma készen leszünk, válaszolt a két testvér s kevés idő múlva magokra maradtak.

Bucsulevelet irtak anyjoknak.

Egész ivet irtak tele s mégis oly üresnek találták, nem tudtak érzeményeiknek szavakat adni, a levélben azt irták, hogy ne busuljon jó anyjok, ők oly vigak s hiszik, hogy mielőbb leverve az ellent, diadalmasan térnek haza, vigasztalni akarák a jó anyát, hogy ők vigak, míg érző könnyeikkel áztaták a hideg betűket.

III.

Megdördült az ágyuk moraja, vér borítja Mohács virányos téreit, oly rémesen hallik a haldoklók nyögése s kínos véglehellete.

A háromszáz pécsi tanuló elszántan, bátran küzd a harcosok elősoraiban, egyenkint hullanak el, mind hősök, mind meg annyi Leonidás; egy golyó ép most sebezé meg Nyárdi Kálmánt, fivére mind lihegő vad rohant hozzá, felfogá a tántorgót s ép sebét akará kendőjével befödni, midőn egy más golyó agyába fúródott s élettelenül rogyott haldokló öcsésére; együtt szállt tiszta lelkük az igaz bíró elé, hol nincs többé kinszenvedés s pártviszály.

Elnémult az ágyuk halálhozó torka, megszűnt a harci zaj; legyőzve a magyar, sirjába temetve az ország. Mohács körül nedves a fű, a honfiak hős vé-

rétől, a vértől megáradt az ősz Duna; s a véres hullámok gyász moraja viszi hírét egy nemzet halálának.

A háromszáz pécsi tanuló mind elhunyt, egy közös sirban nyugszanak az ifju vértanuk, példányképei a honszeretetek. Tomori a kalocsai érsek s az országnak legtöbb főpapjai, főurai, a csatatéren maradtak; Lajos az ifju király nyom nélkül tűnt el, nem tudták hol, merre fekszik hullája, barát vagy ellenölte-e meg, temetővé lett Mohács, itt hunyt el a nemzet díszé, virága. Temeetővé lett az egész ország.

A török hazánkba hatott, égő városok jelölék utját, elfoglalá az országot s 145 évig osztotta parancsszavát ős Buda váráról.

* * *

Emlékezzetek még egyszer a honszerelmükért elhunyt ifju vértanúkra, a pécsi tanulókra, fiatal barátim! mint példa lebegjen előttetek önzés nélküli hazaszeretetük.

A haza töletek is áldozatot vár s kíván. Nem fegyverrel s nem kívánja virágozó élteteket; a haza, mint lelkes fiai és leányitól megvárja, hogy ifju erő-töket a szép- s jóban kifejtve, magatokat tökéletesítve, hasznos polgáraivá váljatok; és mint ama háromszáz tanulóknak a harcztéren, ugy nektek is mindig mindenütt, minden tetteitekben csak az lebegjen előttetek: „A h a z a m i n d e n e k e l ő t t .“ S ha a hazának mind ily lelkes fiai és leányai lesznek, ugy boldog leend a haza.

Milassin Vilmos.

K i s i s k o l a,

a kicsinyek számára, de a nagyobbaknak is hasznos emlékeztető.

Átalanos földrajz.

E u r ó p a é s z a k i o r s z á g a i.

Orosz birodalom.

Területe 98,000 □ mértföld. Lakói száma: 60 millió. Nemzetiségökre slávok, finnek és scandinávok és németek. Fővárosa Szent-Pétervára, a Néwa mellett. Nevezetes városok Moszkau, a régi főváros; Riew, a Dnipper folyam mellett; Archangel, a Dwina partján; Odessa, a fekete tengernél; Misnei-Novogoroda, a Wolga folyam partján.

Emlékeztető vers.

Orosz császárságnak roppant a hatalma,
Több világrészre kiterjed birodalma:
Ha az ember csak a mértföldeket adja
Össze, Európát könnyen meghaladja.
De aránylag csekély annak népessége,
Hatvan milliónál nem megy többre népe.
S ebben is csak egy rész, főkép német, mivel
A más hátra van és sok babonával telt.
Vannak közte, kik csak sátrakban tanyáznak,
Puhított hust esznek s nyilakkal csatáznak.

Nagy Péter czár volt az, ki e birodalmat
 Alkotta s benne a tengeri hatalmat;
 Ritka nagy ember volt a trón bitorában,
 S nem igen volt párja maga századában.
 Néwa, Dwina, Wolga és Dnizter folynak itt,
 S mossák az általán sik földnek rónáit.
 De van hegye is, mint az Ural s Kaukaz,
 Melynek egy részére nem hat czári ukáz.
 Az egész, vallások, nyelvek és nemzetek
 Keveréke, összeraggatott részletek.
 Karamsin, Kantemir nagy történetírók
 Az orosznál s künn is tekintélyvel bírók.
 Puszkín híres költő, Suwarow nagy vezér,
 Kardjától folyt gyakran igen sok török-vér.
 Fő tartományai itt Európában,
 Melyek több részt vettek szép haladásában,
 Im ezek : Russia, Esthland, Lithvánia,
 Lengyel királyság egy része, Podólia,
 Liefland, Curland, miknek lakosi németek,
 S a miveltségben már szép haladást tettek.
 Petersburg az egész állam fővárosa,
 Székhely, ötdöfélszázezér a lakosa.
 Néwa partján fekszik s újabb építésű
 Lévén, mindenében igen szép izlésű;
 Moszkaut a hajdani székes- és fővárost,
 Egészen elhagyta régi fénye már most.
 Kronstadt nagy erősség, a tengerre szolgál,
 Azt tartják felöle : bevehetlenül áll.
 Zarszkoje-Zélo czári kastélyával,
 És Dorpát virágzó főiskolájával.
 Szebasztopol Krimben, nagy szerepet játszott,
 A mult háboruban és daczolni látszott
 Roppant elleneivel, s végre is egy részben,
 Mind végig megmaradt menten orosz kézben.

(H a l m a y - C s a l á d b ó l.)

H a z a i f ő l d r a j z.

Fehér-megye.

Határai : Pest, Tolna, Veszprém és Komárommegyék. Területe 76 □ mértföld. Népeisége 184,000, a legnagyobb rész magyar. A legszebb s leggazdagabb megyék egyike. Vizei között nevezetes a velencei tó, melynek körülete több mértföldre terjed. Nevezetes helyei : Székes-Fehérvár, híres régi város, hol királyaink koronáztattak s temetettek el. Itt vannak eltemetve Sz. István, Kálmán, vak Béla, III-ik Béla, I. Károly, nagy Lajos, Mátyás és II. Lajos királyaink.

Bodajk gyógyerejű fürdőjéről, —

Móor az alatta küzdött csatáról, —

C s ó k a k ö, régi váromladékáról, —
C s á k v á r, gyönyörű kertjéről, —
V á l, boráról hiresek.

Emlékeztető vers.

Fehér vármegyében Fehérváron megállj,
Itt esküdt, itt fekszik sok jó magyar király
Fürdeni Bodajkra, könnyezni menj Móra
Sok szép grófi kastélyt járd meg, nézd meg sorra.
(S z á s z K á r o l y.)

V i l á g t ö r t é n e l e m.

III-ik korszak; a középkor, a nyugati császárság elenyészésétől 476-ban Amerika fölfedezéséig 1492-ben.

Franciaország.

Ez ország hatalma részint uralkodóinak gyengesége, részint a hűbérnökök (vazallok) növekedő elbizakodása miatt, mindinkább süllyedt. A normannok 942-ben az ország egy részét elfoglalták, mely Norman diának nevezetett, honnét 1066-ban hódító Vilmos Angliában diadalmasan kikötött s ott uralkodóházát megalapította.

V-ik Lajos, nagy Károly utolsó ivadéka, halála után Capet Hugo párisi gróf új uralkodó-családot alapított, mely a hűbérnökökkel folytatott örökös harczok között föntartotta magát, de 1328-ban IV. Károly halála által véget ért s a Valois-háznak engedett helyet. Azonban angolországi III-ik Edvard, kinek anyja a Capet-családból származott, Franciaország trónjához igényt tartott, minek következtében 100 évnél hosszabb harcz keletkezett Angol és Franciaország között, mely változó szerencsével folyt s az angolok elűzésével végződött, miután a hős orleansi szűz d'Arc Johanna, a francia sereget bátorságra lelkesítette.

Franciaország középkori történelmében nevezetes még XI-ik Lajos kormányzása, ki eszélyessége által, a vazallok hatalmát korlátozni tudta s Normandia, Anjou, Provence és Burgund meghódítása által Franciaország koronáját megnyerte.

Hazai történelem.

II-ik korszak; az Árpád-házból származott királyok uralkodása 1000-tól 1301-ig.

III-ik András,

uralkodott 11 évig: 1290—1301-ig.

III-dik András II-dik Andrásnak István fiától született; minthogy nem volt több fiörökös az Árpád-családból, egész országglása alatt folytonosan a magyar korona után esengő külföldi vetélytársakkal vesződött, mindazáltal szerencsésen meg tudta tartani az elsőséget. A valláson és országon ejtett sérelmeket orvosolni vágyván, szigoru törvényeket hozott, a miért sokan elidegenedtek tőle s a tizenkét éves Robert Károlyt, kit a pápa már előbb királylyá nevezett, Nápolyból Zágrábba hozták s ott megkoronázták. András az innen eredő veszélyt meggátolandó, 1300 végén, a jövő tavaszra, közönséges fölkelést hirdetett. Ezt azonban már nem érte meg, mert mindjárt az 1301. év elején, a fiatal, ép erejű király mérge által, fimagzat nélkül elhalt.

(Peregriny „Magyarország történetéből.“)

H i t r e g e t a n .

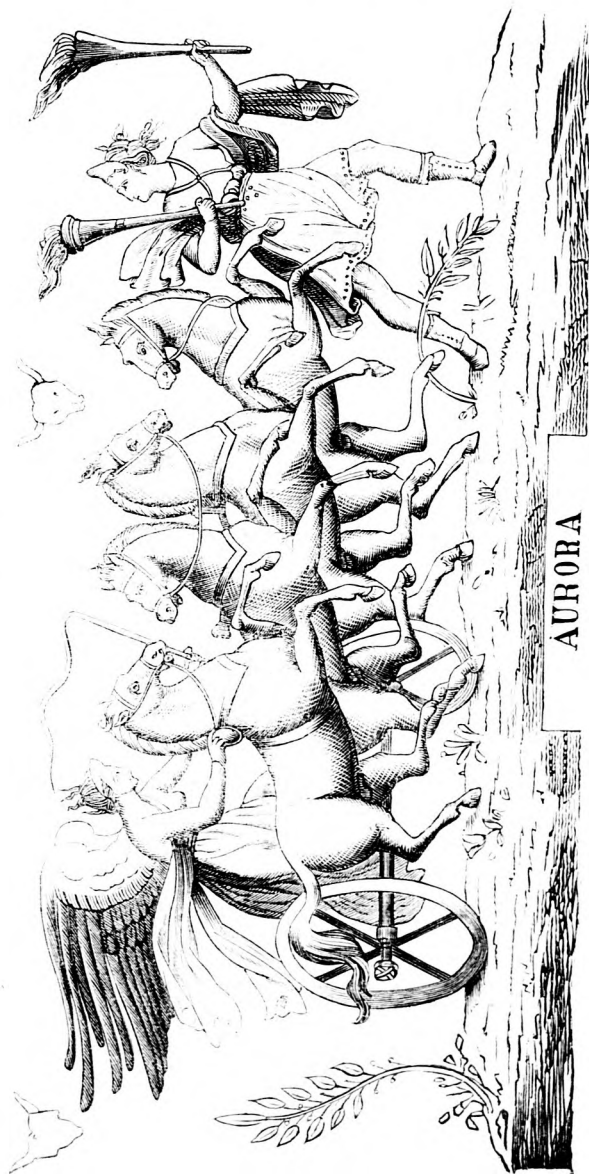
Aurora.

Aurora, Eos, vagy a reggkorány, Hemera is vagy napistennő, Hyperion és Theia titanok leánya volt s Helios és Selene, vagy a nap és hold nővéreül tartatott. A csillagfénynél derengő nap rózsás koravilága ő, mely a sötétséget eloszlatja. Megjelenésénél elhomályosulnak a csillagok és hold, de gyorsan követi őt Helios, vagy a nap. Némely költő meséli, hogy rózsaujjakkal fölemeli az éj fátyolát s fehér lovakkal befogott kocsin kelet felől a tengerből kiemelkedik, hogy utazásával a földet megvilágosítsa. Mások ismét regélik, hogy e végre a Pegazust, egy szárnyas lovat használja, melyet Zeus ajándékozott neki, miután e ló Bellerophont levetette, ki szerencséjében elbizakodva, az Olympba akart emelkedni.

Ez istennő rózsaujjai a reggeli korány rózsás sugarait jelentik. Szereti az üdét és szépet, mik a kora reggel tulajdonai.

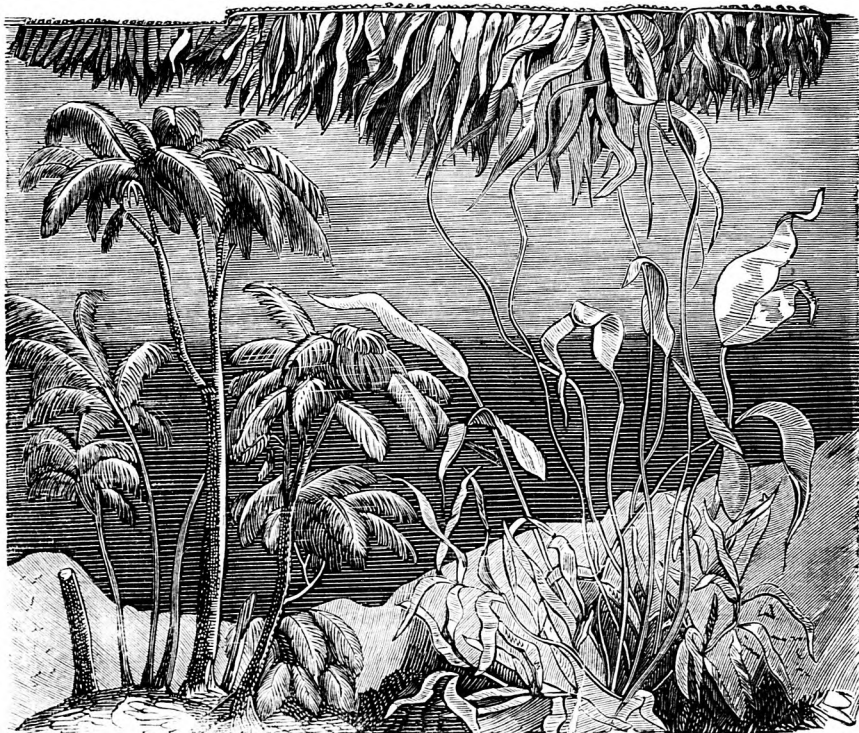
Aströossal, a csillagok fénye istenével találkozáva, szülte a négy szelet: Zephirust, Boreast, Notost, Euorost és a hajnali csillagot. E monda alapja azon tapasztalatban rejlik, hogy rendszerint, midőn a hajnalcsillag földérül s mielőtt a csillagok elhomályosodnak, tehát mielőtt Eos és Asträeos egyesülnek, fris és éles szél keletkezik, mely a lebegő ködöt maga előtt elűzi s mint harmatot a földre bocsátja.

Midőn Eos Memnon fiát korán elvesztette, a régiek mondája szerint,

Aegyptomban Thebénél csodás szobrot emelt neki, melynek az a sajátsága volt, hogy midőn a reggeli korány első sugarai érinték, lanton elpattant hurhoz hasonló hangot adott. Midőn Kambyes perzsa király Aegyptomot meghódította, e híres szobrot ledöntette, mely romdarabjaiban mint Memnonszobra ma is minden utazó bámulattárgya, miután azon csodaszerű tulajdonságát ma is észrevenni vélik.

Aurorát, mint kellemteljes hölgyet, nagy válszárnyakkal, fehér s tüzesve-resen sugárzó öltönyben, csillaggal fején s fáklyával kezében, lovaktól vont aranyos kocsiban, vagy Pegazuson ülve, vagy még szárnyasan lebegve rajzol-

Tengeralatti tájkép.

Lásd a szöveget a 379-dik lapon.

ják, nem ritkán úgy, mintha a harmatot edényből a földre önteni szándékoznék.

A mi képünkön négy lovas szekéren jelenik meg. Szárnyai s lebegő öltönye gyorsaságára mutatnak. A bikafejek jelentik, hogy megjelenésekor a csillagok még láthatók, de a fényesen ragyogó Lucifer, a hajnali csillag, fáklyájával előtte siet. Utjában a harmattól üdített virágok s növények fölemelik fejüket, a mint ez a természetben szokott történni.

T e r m é s z e t r a j z.

A tavaszi viola.

Künn a hegy aljában, a sövénykerítés mellett lakik a szerény kis viola. Őszszel olyan elhagyatott, mint egy szegény árvagyermek, kinek atyja és anyja

meghalt; senki sem látogatja meg, senki sem ügyel rá. Eljön a hideg tél, dér és hó esik s sanyar hideg szél fúj át a hegyeken s a szegény violának nincs semmi hajléka, vagy menhelye a csipős fagy ellen. Körülötte magas bokrok állnak; galagonya — és vadrózsa — távolabb mogyoróbokrok és bükkfák. Ezek nyáron át szép zöld ruhát szoktak viselni, de mely őszi megcsúszul és elrongyollik s ők ezt ekkor büszkén elvetik, mint a gazdag, nagy urak szokták elvetni elviselt ruhájokat. Törzsük azonban jó vastag kéreg bundával van fődve és rügyeik fényes kemény tokba bezárva a kemény fagy ellen. De a szegény kis viola nincs ily jól ellátva téliruhával. Neki a fák és bokrok elviselt, elrongyolott nyári ruháját kell fölvenni s ezzel takarni be magát a hó és fagy ellen. S ily ütött-kopott ringy-rongy holmikkal van ő télen át fődve, épen mint egy szegény árva-gyermek.

Megjön azonban a tavasz s a szegény viola egyszerre gazdag lesz. Lenn a földben sok finom hosszú gyökerei vannak, melyek finom tápláló nedvet szíznak föl onnan; csinos levelkéi mindenfelé kiterülnek s oly ékesen vannak alakítva, mint egy-egy szív. Erek vonulnak át ezeken jobbra balra, széleik pedig mint egy szép új ruha, finom csipkézettel vannak fölékesítve. Vékony száraeskáján ott áll a szép kék virág, vidoran mosolygva és mintegy féllábon készen állva a tánczra az enyhe tavaszi léghen. Őt kék szírom képezi a virágzatot, melyet alól őt csészelevelke övez körül. Az előbbi kék mintegy alsó, az utóbbi zöld pedig felsőöltönyét képezi. Mellén egy szép sárga aranyékszert visel s az alsó szíromnak sarkantyúja is van, mint valami előkelő lovagnak. Még szakála sem hiányzik, ott van az a levél oldalain kétfelől. De a viola sarkantyúja nem oly rettenetes, mint a lovagoké szokott lenni, mely a ló oldalát véresre karczolja, hanem gyöngéd és lágy; a mi neki most minden gazdagságát képezi, mert egy valódi éléstár ez. Virágjának égszirkékre festett s szőnyegekkel ékített előteremből egy arany kapu, — mit az őt porzó és szálcsa képez — vezet a belső terembe. Sötétkék vonalkák jelölik az utat az érkező vendégeknek a gazdagon terített asztalhoz, melyre édes méz van föltálalva. Csodaszép lepkék, mint valami előkelő hercegek röpkednek a violához a nyájas napfényen s a szorgalmas, döngicsélő kis méhek sem maradnak el; mindnyájan vígan lakomáznak és a viola mindezért semmit sem kíván.

A kedves virág azonban szerencsés napjaiban jóltevőiről sem feledkezik meg s azon gondolkodik, mikép hálálja meg a bokroknak és fáknak jótéteményét, kik nyomorult és inséges átlapotában leveleiket adák neki oltalmul.

A vén bükkfáknak és mogyoróbokroknak élete oly szomorú még kora tavasszal. S ezen szomorú napokban a viola legdrágább kincsét, édes, fűszeres illatát küldi el nekik, mely mindnyájukat fölvidámitja.

S midőn vendégei meglátogatják a kedves virágot, ő ezeknek, mintegy vidám házigazda, még bohókás meséket is mond.

„Ti gyönyörködtek ugyebár az én virágomban“ — így szól — „de csak nézzetek meg jobban közelebről s látni fogjátok, hogy szírmaim nem mind egyforma nagyok és ékesek. A legelső, mely oly nagy helyet foglal el és úgy elterpeszkedik, egy gonosz mostohaanya, ki mindent magának kapargatna; ő egyedül két széket foglalt el a maga számára, — mert nézzétek bár, két csészelevelé van ezen nagy levél alatt. — Jobbról és balról ott ül két kedves leánya, mindeniknek külön széke van; a két felső levél pedig két mostoha leánya, ezek távol tőle, szomoruan egy széken vonták meg magokat.

De a jó Isten megsajnálta a szegény két árvalányt, és a gonosz mostohát s gögös leányait megbüntette. Meghajtotta a virág szárát s most a mostoha, ki

előbb fölül volt — míg a szár egyenesen nyult fel — alul került és hátára egy hatalmas pup nőtt. A két kedves leánynak pedig büntetésül, szívtelen gögjükért, mit mostoha testvéreik irányában mutattak, szakálla nőtt s most már minden gyermek kineveti. A két megvetett árvaleány pedig fölül került.“

Még sok ilyen meséket beszélt a viola vendégeinek rokonairól is: a háromszínű violáról (császárszakál), a halvány, illetlen violáról, mely erdőkben és posványok partjain tenyészik, míg a hanyatló nap elválásra inti a vendégeket. Ezek távozásukkor gyönyörrel eltelve köszönetet mondanak a violának kedves meséiért. Így telik egy nap a másik után. Eljönnek azonban egy szép vasárnap délután a gyermekek, fölkeresik a kis violát a bokor tövében s nagy örömmel hazaviszik s kertecskéjükbe elültetik s ápolják míg elvirágozik; vagy leszakasztják s bokrétába kötözve, atyjoknak vagy édesanyjoknak kedveskednek vele.

(Németből.)

Tánczos István.

Tengeralatti tájkép.

Azon találmány segítségével, melyet „photographiának“ nevezünk, a tengeralatti borzasztó mélység titkai is föltárulnak előttünk.

Ime, egy porszemnél parányibb része a nagy tengerek csodateljes világának.

Ki hinné, hogy az Óceánnak nemcsak hegyei, völgyei, zombékjai, ingoványai s homok-sivatagjai, folyói s édesforrásai, hanem sudaras erdői, terjedelmes mezőségei és virágzó kertei, szóval tájékei és vidékei vannak, még pedig pompásabbak, dicsőbbek mint a száraznak.

És pedig úgy van!

A tudomány áttörte a tenger óriás tömegét, a hullámok eltakaró sűrű fátyola félrelebbent s az emberi szem gyönyöríttasan legelész azon tündérszép tájakon, melyeket a tenger előlünk irigyen eltakar.

Jertek velünk a tengerek alá, tartsunk szemlét a növényvilág felett, az állatokat hagyjuk most a leveleken s üregekben nyugodni.

A tenger fenekén csak két növényfaj van ugyan, a moszatok és hinár, de e két faj magában foglal minden nemet, melyek a tengeralatti erdőkben nőnek, vagy miként a zöldelő erdők a tenger színén uszkálnak. Alakjaik azonban oly különfélék, színeik oly fényesek, számuk és nagyságuk oly szertelen, hogy a mélységet tündérkertté varázsolják. S miként a földben gyökerező erős fa ágai, galyjai s lombjai hajlonganak, lengenek a ruganyos léghullámokon, de sohajtozva és nyögdelve hajolnak meg a vihar dühe előtt; úgy a hinár, az iszapos és barna moly vagy moszatok meglóditják nyulánk, karesu, barna karjaikat s harcznak az Óceán ellen, mely gyökerein zötyög s darabokra szaggatja leveleit. Imitt-amott győz azután az ellenfél s elrabolja azokat tanyájoktól, hogy hontalanul kell zarándokolniok távol partok felé, hol tömegbe halmozódván, oly áthatlanokká válnak, hogy járműket mentettek meg a hajótöréstől és nem egy embert ragadtak ki az éhes hullámok torkából.

E különféle moszattfajok az Óceánnak több részében találhatók és saját jól elkerített környékeik vannak. Némelyek oly erősen bekapaszkodnak kétalaku gyökereikkel a sziklás fenékbe, hogy ha erős hullámok szétszaggatják a felső részt, sokszor borzasztó ködarabokat hoznak fel magokkal és mint horgonyt mérföldekre czipelik. Roppant területeket foglalnak el a tengerben s ama mesés rétségeket képezik, melyek rettegésbe ejtették a hajdankori hajókázó-

kat. Kolumbus három reményvesztett, végtelen hetet töltött el tengeri utazásában, keresztülhatolva a tengeri mezőség e csodálatos országán.

A tengeri moszatok egyik faja anyagot szolgáltat az indiai tenger fecskéinek azon világszerte híres fészkekhez, melyek csemegekint jönnek a gazdagok asztalára. Az északi tengerben találhatók egy arasznyi szélességű s egy vonalnyi vastagságú, de mértföldhosszuságú cukorhinár, mely az ugynevezett marmacukrot szolgáltatja.

A déli gönczvidék hazája az e fajtájú legóriásabb növényeknek. A hólyaghinár ezer lábnyi hosszúságig nő a soha fel nem engedő jégvízenyekben és hosszú, tarka levelű fényes karmazsin vagy vakító biborszínben ragyog. E pompás levelek közepében nagy hólyagok vannak, melyeknél fogva a növények a víz színén uszkálhatnak.

A sólyomföldi szigeteken létezik bizonyos hinár, mely almafához hasonlít. Törzsöke egyenes, ágai villaalakúak, levelei fűhöz hasonlítanak; sok gyümölcsöt terem. A törzs és gyökök horogalaku rostjaikkal, a sziklákba fogódnak a víz tükre fölött, ágaikat magasan kinyújtják a légbé, leveleiket mint a szomoru fűz a vízbe horgasztják.

E növények a tengeralatti erdőt képezik lombozataival s ösvényzeteivel. E növényzet oly buján tenyész, hogy a sűrűség áthatolhatatlannak látszik, aztán újra megnyílik az erdőség s szép pázsitszőnyegeket képez gyöngye halványpiros füvekből szöve.

Ezer meg ezer szín ragyog és csillog minden fényváltásnál, — különösen a hinárok buja tenyészésöknél fogva, a legábrándosabb csoportokat képezik. Majd a fenék mellett csúsznak, másznak, majd kiterjesztik lobogó tollakkal ékitett hosszú karjaikat a boldog égi fény felé, és itt halványzöld árnyékösvényeket képeznek, melyek a hold s csillagokon át nem láthatók; majd közel-emelkednek a földszinhez, mely aztán gazdag zöld, arany és biborszínű köntösben látszik ragyogni. S e tündéri látvány fölött, mely a szívárvány valamennyi színét játszva, mélyen lenn, az üres, sós özönben és dagályban világosszínű puhányok és szikrázó halak uszkálnak s tolongnak. Mindenféle alaku csigák másznak lassan, a törzsökön és otromba, szürke szőrű fókák csüngnek a fákon erős fogaikkal. Ott van az óriási habléány, a régiék sirenéje, ott a czápa, ólom szemével, ott van a tömött szőrű tengeri leopard és a lomha óriás teknőcz.

De a tengeralatti állat világ-érdekes leírását máskorra halasztva, folytassuk a növényvilág szemlét.

Schleiden német fűvész beszéli, hogy Sitka-sziget partjainál a tenger fenekét sűrű, agg erdő borítja. Lenn gazdag színű szőnyeg terül el, mely gyöngéd vizinövények, vörös moszatok és barnagyökű mohák miliárdfonalaiból van szöve.

E közben a nőszírom (Iris) óriáslevelei vakító skarlátszínben, vagy gyöngéd halványpirosban csilognak, míg a szirtek és halmok mentében, a sötétzöld hinárok duggazdag füzérekben hintálódnak, és félig elfeledik a pompás, felülmulhatlan szépségű „Victoria Regiát,” melynek rajzát már láttatok lapunkban.

A Laminaria nagy fákhoz hasonlóan kinyúlik a sűrű rakások és halmok fölött, és végtelen, széles szalagokat lobogtat az özönles mentében.

Az Alaria csupasz törzsben nyúlik föl, mely 50 lábnyi hosszúságú levélben végződik.

A Nereocystis még 70 lábnyira is megnő. Karcsu, vékony fonalhoz hasonló alakban nyúlik föl, mely mindinkább vastagodik, mignem a buzogányféle alakzat szörnyű tömlővé fejlődik, melynek csupjáról óriási levélnyalábok, mint óriási sisakbokréták csüngnek alá.

Ezen erdők mintegy varázs által, néhány hónap alatt hirtelen felnőnek, legbujább termékekkel borítják el a tengerfeneket, elvirágzanak s elenyésznek, még nagyobb bőségben és pompában visszatérendők.

Ha a tudomány éles szemeivel áthatunk a tengerek roppant víztömegén s meglátjuk lenn a mélységben elterülő gyönyörű paradicsomot, hajlandók vagyunk kérdezni, vajon a mindenható, kinek számára teremté mind e szépséget, miért rejté el e nagy csodákat fátyol alá?

Azonban nem kevesebb csodákat látunk-e fönn az ég boltozatán? Megtudjuk-e számlálni az ég csillagait? Ugy-e, nem? S vajjon a csillagos égboltozat pompája, titka, nem emel-e azért föl a teremtőhöz?

Epen úgy vagyunk az Oczeánnal.

„Az ő utja a tengerben van és az ő lépése nagy a vizeken. Az Ur szózata a vizek fölött, az Ur a sok víz fölött van,“ mondja a szentírás.

Az Oczeán a legrégebb idők óta a föld népei előtt mindig képe volt mindannak, mi nagyszerű, hatalmas, végtelen. Kelet és India valamennyi költeménye, Görögország valamennyi hitregéje „a földet ölelő Okeanosz“-ról, sőt azon zsidó szóhagyomány is, hogy „a föld pusztá és kietlen vala és Isten szelleme libegett a víz színén,“ mindezek úgy beszélnek a tengerről, mint minden élet nagy forrásáról, a végtelennek sajátképeni lakhelyéről.

Az Oczeán sötét titok s ádáz hatalom érzelmeit költi föl bennünk s a képzelet mesés lények s vészthozó képek honává teremti. Azonban a józan ész, a hívő lélek lerázza magáról ama mesés képeket s a tengerben, tenger alatt épen úgy csodálja a teremtő műveit, mint a földszinén, vagy a végtelen égboltozaton.

Mindenütt az Ur van, mindenütt az ő keze vezérel s az ő jobbjá védelmez bennünket.“

A karaván.

Ezen szó a perzsa „karvan“-tól ered, mi annyi mint : kereskedő. Karaván alatt egy nagy utitársaság értetik Ázsia s Afrikában, mely oltalom s viszonyos segedelem végett gyűlt össze; céljuk vagy a kereskedelem, vagy zarándoklás, vagy mindkettő. Egy olyan társaság sokszor több mint ezer tevéet vezet magával, melyek a málhát s az árukat hordják s egyenkint egymásután mennek, úgy, hogy egy olyan menet némelykor egy egész mértföldnyi hosszúságra nyulik. A leghiresebb „karaván“-ok azok, melyek évenként s meghatározott időben Afrika s a Levante-ből Mekkába indulnak s többnyire zarándokló mahommedánokból állanak; az előbbi (Afrikából) Cahiroban, az utóbbi Damaszkusban gyűl össze. Ez utósó, mely 30—50,000 zarándokot számlál s a Ramadan hó végén szokott a városból kiindulni, a török császár különös oltalma alatt áll. A Perzsiából jövő karavánok Bagdadban szoknak összegyűlni s Basorában hajóra szállnak. Ezen karavánok kereskedése igen fontos. Nehéz karavánoknak azok neveztetnek, melyek tevéi 5—600 fontot hordanak; könnyebbeknek pedig azok, melyek tevéi csak félannyit visznek, hogy nagyobb napiutat tehessenek. Amazok négy, emezek 5 mértföldet haladnak naponta. A forgalom egészben véve szabályszerűleg van rendezve. Azon karavánok vezetője, melyek Mekkába mennek s egy fegyveres védedapattól kísértetnek, „Emir-el Hadskh“-nak (a zarándokok hercege) neveztetik. Kereskedelmi karavánok egy főparancsnokot választanak, kit „Karvan Baschi“-nak hinak.

Keleten sokáig utazhat az ember, míg egy kis vízre akad s mivel a készlet, mit az arabok tömlőkben magukkal visznek, a nagy hőség miatt kö-

zönségesen elromlott, egy forrás valódi isteni ajándékként tűnik föl. Mahomed csak tolmácsa volt népe közérzületének, (mely ezen örök hőségben eleped), midőn források s folyókban dúsnak mondta paradicsomát: „tisztá, jéghideg vízzel.“ — Az arab források, hüvösen beárnyékolva — a keleti élet legfestőibb jeleneteknek színhelyei. Algeriában a Beni-Menád hét forrása, mik sziklákból erednek, a geniák s viziszellemek gyűlhelyének mondatnak. Azon muhammedanok és zsidók, kik makacs betegségeiben szenvednek, hetenkint bizonyos áldozatokat hoznak nekik, mint: ökrököt, ürüket, fekete vagy fehér tyukokat. Sokszor láthatni itt arabokat, ádázul tánczolva, kik ezen viziszellemektől megszállottaknak adják ki magukat. A táncz Dschedeb-nek neveztetik s ők addig ugrálnak, míg a mértéktuli forgatástól megrészegedve lerogynak. Ezen híres források papjai ősz négerek, pythiái pedig öreg négernék.

A puszta forrásainál található még az ősapák egyszerű életmódja. A vándorló arab, ki — mint hajdan Jákob — egyszermind harezfi, pásztor s földmivelő is, még ma az oaz pálmái alatt üti fel sátorát s a forrásnak egyedüli tulajdonosa s őrzőjeként lép föl; karcsu leányai, mint hajdan Rachel és Dinak, fejeiken hordják az ószerű korsót s meritenek a forrásból, mely körül, mint az evetkék, meztelen gyermekek ugrálnak. Ezalatt atörzs főnöke eserekereskedést üz az átvonuló karavánnal, gyapjut, friss vajot, tevé-tejet, sőt forrásának vizét is odaadja vászonért, fegyver, dohány, datolya, köles s azon üvegcizfraságokért, mik nejeit diszítik s őket a gonosz szem s az elbűvöléstől megóvják.

A város kapuja előtti forrás azon nagyszámu utasoknak gyűlhelye is, kik egy karavánt képeznek. Az arab ellátja magát itt azon olesó árukkal, mikkel a puszta vendégszeretetét megjutalmazni szokta, az európai utazó itt teszi le fesszes nyugati öltözékét, mint muselman öltözködik, fejét sinára borotváltatja s veres tarbusch-t tesz föl. A fekete rabszolgák életszereteket vesznek uraik számára s teherhordó állataiknak takarmányt; a málhát fölraják, fáról gondoskodnak, mert a vadállatokat a tűz segítségével lehet távol tartani a karavántól. Néhány tevé a földön kinyújtózva — nyugszik; mások térdeiket hajtják meg, hogy a nyargaló fölülhessen. Ott egy befátyolozott arabnő a tevére akar ülni, a hajtó lehajol s hátát kengyel gyanánt nyújtja oda. A zsákok már telyék s erősen bekötve, a karaván vezetője felveti magát dromedárjára, mely Kelet-Afrikából való, tüzes, élettelen, léptetve, ügetve, vágatva, a tevét sokkal fölülmulja. A rabszolgák kettenként ülnek a tevékre: az arab vezető, vászonnadrágjaikban s sötét durva gyapjus felöltönyeikben, méla, egyhangu éneket kezdenek, melylyel hosszú időre búcsút mondanak a lakott tájékoknak. A karaván megindul s nemsokára a pusztában látja magát. Először erdei sivatagon, zöldellő völgyeken megy keresztül. Aztán jönnek a megmérhetlen pusztaságok, hol a szem a szürke foglyok, a vadgalambok s a pusztai fecskék röptét követi; hol az óriási strucz, a könnyű giraffe, a szökellő zerge s a vad tyukok egész csodarajai láthatók a távolban. Ezen életgazdag magányra, a száraz, kopasz, mozdulatlan, szomorú puszták következnek, miket a fata morgana sokszor gyönyörű, fénylő tavakkal telt tájékokká varázsol át. Aztán megint a gránit s mármordarabokkal behintett térség, a meztelen hegyvázak, melyek számtalan oduikból éjjente az oroszlán bögése, a hyäne ugatása, a tigris s a sakál kiáltása hallatszik. Végre a karaván ama örökké égő homoktengerhez jut, melyet a délkeleti szél mindig mozgásban tart s megújít s a hol az ember lépésének minden nyoma azonnal eltűnik. Kalauzaitól vezetettve, a karaván kezd áthatolni s daczól a fáradsággal, szomjuval, a Beduinokkal s az ádáz Schamsin-nel, mely a tüztengert mélyében fölzarvarja, ezen roppant oceánt, melyből csak itt ott egy zöld sziget emelkedik ki, mit a puszta forrása, termékenyvé tesz.

Két pánczélahajó csatája.

A legsajátságosabb tengeri csaták egyike ment végbe márcz. 8- s 9-kén a hamptomi öbölben; először mérkőzött egymással nyílt csatában mindkét napon két pánczélgözös s az ép annyira különös mint hatalmas küzdelmet következőleg írják le az amerikai tudósítások: „A lázadók által pánczélahajóvá átváltoztatott Merrimac csavargözös 8-án kivezett a norfolki révöbölbe s az ott horgonyzó szövetségi hajók közt rettentő pusztítást vitt véghez. Megsebezhetlenül csapott aczél germeivel „Cumberland“ csavargözösre s rövid perczek alatt szétroncsolta azt. Még az elsüllyedés perczében egész oldal-ágyuütegéből tüzelt a rézszörnyre; égő kanócczal kezeikben merültek az örök nedves sirba a tűzerek. Egy más vitorlagözös „Congress“, melynek legénysége elbocsáttatván, egyelőre csak gyalogsággal volt ellátva, a „rézkos“ közelgetésekor feltüzte a zászlót s miután a tisztek foglyokul a szörnyhajóra átszállítottak s a közlegénység elbocsáttatott, a lángoknak adatott martalékul. A löporraktár föllobbanása izekre szaggatta az egész hajót. — A „Minnesota“ gőzfregatte csak egy birt a végveszély elől menekülni, hogy a lázadók pánczél járműve elől zátonyra küzdé ki magát, hová a pánczélahajó követni nem mert. Minthogy azonban e helyzetben állandó czélpontul szolgált — másnap 9-én (mert a beállott homály 8-án véget vetett a csatának), bizonyára szétlődztetik, ha mentő angyalul az ericsoni „Monitor“ nevű pánczélahajó meg nem jelenik, a mely a helyett, hogy Savannak felé venné útját, azon szándékkal sietett Fort Moröeba, hogy „Merrimacot“ a norfolki öbölben fölkeresse.

A „Monitor“ igen sajátságosan épült, a vízből alig 20 hüvelyknyire kinyló jármű, melynek különben sima s bombamentes fedezetén egy 9 láb hosszú örtengelye körül forgatható martellótorony áll 9 hüvelyknyi vastag aczélfalból összeállítva. E torony két tizenegy hüvelyk dehlgveni ágyut rejt, a melyek 184 fontos golyókat szórnak sodrott aczélöbleikből. A jármű testét az ellenséges golyók nem érhetik; hullámok, sőt hajó is keresztüluszhat e hajó felett, a mely rögtön fölbukkan a víz színére, mint egy aládugott hólyag.

Valóban az egész utközben, midőn szállították, többnyire a hullámok közé volt temetve, anélkül, hogy ez legkisebb kellemetlenségére lenne, míg a vontató gözös a vésszászlót kénytelen volt feltüzni. E „Monitor“ volt azután a lovagtörténetekben annyira is merős „fekete lovag“, s a tengeri csata helyéni hirtelen megjelenésével más fordulatot adott annak.

Először egy angol mértföldnyi lőtávólról ágyuzták egymást, azután lassankint közeledtek, míg végre oly közel voltak egymáshoz, hogy egyik a másiknak fedezetére ugorhatott volna. Négy óráig önté a Merrimac golyózaporát a „Monitorra“, a nélkül, hogy azon a legkisebb csavar kimozdult volna helyéből. Végre a „Monitor“ vigyázva körülvezte ellenélét s oly biztossággal, mint a lövész a czéllöveszdében, megkezdé oldaltüzelését a pánczélós atyafi ellen s csakhamar a hajóvízvonál közelében három rést sikerült löni, a mire azután Merrimac megkezdé visszavonulását Norfolk felé. A csata e kimenetele az észak minden tengeri városában megnevezhetlen örömjajt okozott, — mert a „Merrimac“ első dulasainak híre mindannyiékát aggodalom szállta meg. — A Monitor működése határos a csudatettekkel. Az aczéltornyon szétpattogzottak a „Merrimac“ mázsás telt golyói, mint száraz sajt. A szétpattant golyók pora, mely a hajóoldalon a szellőzés czél jából alkalmazott nyílásokon behatott a hajó belsejébe, néhány jelentéktelen bőrsebet okozott a Monitor vezénylőkapitányának, különben az egész hajón senki sem sebesített meg.

Mezei és házi gazdaság.

A föld megmiveléséről.

A föld felülete, melyet a földmives bevet, az ugynevezett termőföld, puhább vagy keményebb, könnyebb vagy nehezebb, szárazabb vagy nedvesebb, hidegebb vagy melegebb, a szerint a mily alkatrészekből áll s azon földréteg, a holt föld alkotása szerint, mely a termőföld alatt van. A talap minősége attól függ, mily sziklatömbből képződött s képződéséhez mily körülmények járultak, mert a termőföld nem egyéb, mint vagy szétmállott szikla, vagy víz által beiszapolt föld, mely szintén sziklákból származott.

Tehát e talap megmiveléséhez, mert ha aratni akarunk, elébb trágyázni, miveln s vetni kell a földet, bizonyos meghatározott műszerek, szántóeszközök szükségesek s mindenekelőtt e k e.

Már az első földmivelők belátták, hogy kezök ereje nem elegendő egy nagyobb térségű föld megmunkálására. Eszközre volt szükségök, melyel erős s szelidíthető állatok segélyével, a földet megpuhítsák s a mag befogadására alkalmassá tegyék. E szükség hozta létre az ekét. Egy gumóalakú faág, melynek rövidebb hegyezett vége a földet fölszakítja, hosszabb vége pedig az állatokkal hozatott összeköttetésbe, volt az első szántóeszköz. Midőn így az alapeszme megvolt, a szükség az eszköz további javításaira vezette az embereket, egyik haladás a másikat idézte elő, sőt minél többet tanultak a természettől s tapasztalattól, annál inkább fölfogták a jó ekének mily feladata van s hogy a földnek nem fölkarczolása, hanem fölforgatása, szétdarabolása szükséges egy jó termés eszközésére. Idő teltével a faág vagy rudhoz kötött éles kő így változott át ekévé a boldogító béke, az áldásos szorgalom jelvényévé.

Az első földmivelők eszközei igen egyszerűek voltak, mert az egyszerű szükségeknek megfelelő czélt kellett elősegíteniök, tudniillik csak a földet kellett kissé megtágitniök, hogy a magnak puha helyet eszközöljenek. Minél mélyebben hatottak a földmivesek a természet lényegébe, minél inkább megtanították őket a kísérlet, figyelés és tapasztalás, mi szükséges a növények kedvező fejlődéséhez, annál inkább megértették, hogy az ekének még többet kell tennie. Nem elégedtek meg többé a szántóföld egyszerű felszakításával, hanem az ekevas által fölszakított földet bizonyos rendbe akarták hozni s megfordítani, mi a kormánylemez mellékelését idézte elő. Az eke vezetője bizonyos kényelmet is kívánt, mi a könnyebb kezelés végett az ekeszarvakat hozta létre. Ezzel az eke, a mint ma látjuk, meglehetősen elkészült, de a fejlődő tudományok s az újabb kor csodaszzerű találmányai e leghasznosb szántóeszközt is nem sejtett tökélyre emelték, sőt Angolországban kísérletképen már a gözt is alkalmazták a szántáshoz.

Most még röviden el akarom mondani, mit mindent kell egy jó ekének tennie. Mindenekelőtt minél kevesebb erővel jár, e mellett széles és aránylagosan vastag barázdákat hasít, azokat függélyesen s vizirányosan fölemeli, átfordítja, szétdarabolja s az előbbi barázdához fekteti. A dudvát gyökerestől kiszakítja, sima, lapos barázdát hasít s a trágya alászántásánál azt kellőleg betakarja. A jó eke biztosan megy, erős, tartós és könnyen vezethető.

Innét láthatjátok, hogy sok kell ahhoz, hogy az ekét jónak nevezhessük, mi azonban a mai haladás- és tapasztalatnál fogva nehézség nélkül elérhető.

A többi földmivelőeszközökről a jövő alkalommal beszélünk.

(A földmivelés könyvéből.)

GYERMEKBARÁT

24. sz.

PEST, 1862. EMICH G. M. AKAD. NYOMDASZ.

lasz
me
nek
dől
vál
a já
mor
igy
vev
tov
tula

néz
186
Orc
her
Hol
töb

lete
kőd
buz
tette
van

tanu
L u
K o
V i

rom
köv
legi
éves
mell
rátja
ezek
és k
felsi

Játék.

A madárkereskedő.

A játszótársak mindenike egy-egy madár nevet kap, melyet önmaga választ, vagy a madárkereskedőtől nyer. Ez utóbbi eszerint madár-neveikről ismeri a játszókat, és rendezett sorban állítja fel őket. Most jö a madárvevő, ki nek a madárnevek osztogatásánál nem szabad jelen lennie. Miután a kereskedőhöz ezen kérdést intézte: „vannak-e eladó madaraid?” mire az „igen”-nel válaszol, megnevezi az általa birni óhajtott madarat. Ha ily név nem találkozik a játszók közt, ezek mindig hangosan kiáltnak: „nincs!” ellenkezőleg azt mondják: „itt van!” Ekkor az említett madárnevet viselő játszótárs gyorsan igyekszik menekülni, hogy a madárvevő el ne foghassa. A madárkereskedő a vevőt feltartóztatni igyekszik, hogy a menekülő elillanthasson; ha ennek ide s tova futkosás által sikerül ismét a kereskedőhöz visszakerülni, megint ennek tulajdonává lesz, és más nevet nyer, míg ellenkezőleg a vevő sajátjába megy át.

Különfélék.

— Lübeck szabad kereskedelmi város kikötőjének egész Európára nézve fontos élénkségéről, a következő statistikai adatok tesznek bizonyosságot. 1860-ban 1134 hajó érkezett a tengerentuli világrészekből. Ezekon kívül Oroszországból és Finnlandból 288, Svédországból 369, Dänemarkból s német herczegségeiből 178, Angolországból 168, Belgiumból 6, Franciaországból 12, Hollandból 6, Norvegiából 7, Mecklenburgból 11, Bremából 18. Ugyan e kikötőből megrakodva 1151 hajó távozott.

— Az utóbbi időkben a keresztény vallás terjedése Chinában nagy lendületet nyert. Canton tartomány hasonló nevű fővárosában 17 protestans térítő működik, Schangaiban 23 s más különböző helyeken mintegy 25. Nem kevesebb buzgalmat fejtenek ki a catholicus térítők, kik állítólag 800,000 chinait térítették már a kath. vallásra. A keresztény vallás terjesztésének, mint tudva van, Chinában többé nem állnak ellent.

Hazai és külföldi hírek.

— Az vizkárosultak fölsegélésére Juhász Lajos első latin iskolai tanuló következő adakozásokat gyűjtött: Juhász Lajos 50 kr, Szöllösi Luiza 30 kr, Szöllösi Karola 20 kr, Komáromi Sándor 6 kr, Kovács Géza 40 kr, Kovács Jenő 40 kr, Vincze Sándor 14 kr, Vincze Janka 10 kr, Vincze Ilon 5 kr, Vincze Ödön 5 kr.

— A Davenportban (Amerika) megjelenő hirlap a Donnelson erőd ostroma alkalmával egy cikket közöl e felirattal: „Egy magyar.” A cikk következő: „Donnelson erőd hősei közt egyike volt azoknak, kik magukat leginkább kitüntették a Davenport közelében lakó magyar Spelleticsnek 19 éves fia, ki a 2-dik jowai ezredben mint önkénytes szolgál, kit tisztjei mindamellettt egyiránt szerettek és becsültek, különösen Slaymaker kapitány, kit barátjaul tekinthetett. Midőn a 2-dik jowai ezred a sánczok megrohanása után ezek oltalma alá rendeltetett, a fiatal Spelletics az ezred sorait elhagyá. Barátja és kapitánya a rohamnál elesett, s ő ezek halálát meg akará boszulni. Gyorsan felsietett az ellenséges sánczok tetejére, hol felsőruháját leöltve e felkiáltás közt:

„Ti gazok, megöltétek kapitányomat, ezért meglakoltok! szemben az ellenség ezreivel tölteni kezdé puskáját — míg az ellen golyói süvöltöztek körülte. Majd kisüté fegyverét, egy lázadó eszik, újra tölt, lő s ismét új áldozat — mindaddig, míg utolsó töltényét is kilövi. Ekkor megpillant egy ellenséges tisztet, ki hatsövű revolveréből már egyszer lőtt reá s újra czélozott — a sáncz tetejéről lerohanni s a halálos fegyvert kicsavarni ellene kezéből, pillanat műve volt. Ezután egész nyugodtsággal tért vissza, felöltönyét magára ölté s az őt örömiriadással üdvözlő társak körébe szerencsésen megérkezett Itten, fájdalom, elvették tőle a zsákmányul ejtett fegyvert. Később a hősiesen szerzett diadaljelvényt tisztjei neki ítelték — de az ezalatt ellopott. A bátrakat Fortuna istennő segíti, tartja egy régi példabeszéd s ez itt beteljesedett, mert valóban a csodával határos, hogy a hős ifjú el nem esett. Adja Isten, hogy még sokáig éljen, s harcolhasson bajtársai közt a hűség és vitézség példányképeül!“

— Kis Küküllő vidékén (Erdélyben), egy tempolmásatásakor 413 ezüst pénzt találtak, melyek legalább is 230 évig voltak a földben elrejtve. A pénzek kisebb része lengyel, nagyobb pedig magyar feliratu. Az erdélyi pénznemek Báthory s Bethlen Gábor idejéből valók s a magyarok egy része a mohácsi csata korszakában veretett.

— Kecskeméten és Pécsen hangversenyek rendezettek a hazai vízkárosultak javára. Első helyen a tiszta jövedelem 240, az utóbbin 235 ft. volt.

— Félegyházán husvét hétfőjén menend véghez a Petőfyünnepe, ugyanis e napon leplezendik le azon emléktáblát, melyet ama házba illesztnek, hol Petőfy gyermekei tölté.

— A Pesten felállíttatni szándékolt állatkert helyiséget a városi hatóság hajlandó 30—40 holdnyi területet ajándékozni.

— A dunagőzhajótársaság káposztás-völgyi köszénbányájában a szénhuzó sodronykötél elszakadván, a szénrel megrakott veder a mélységbe lezuhant, s ott két munkást úgy összezuzott, hogy tüstént szörnyet halt, a harmadik pedig oly veszélyesen sebesült meg, hogy felgyógyulásához alig van reménység.

— Pécsen közelebb oszták ki a pécsi nemzeti kaszinó által kitűzött 4 db aranyat, melyhez elnök Dellimania István ur még egy aranyat adott s mely pályadíjakra, a helybeli gymnasium 7-ik és 8-dik osztálybeli tanulói, a magyar történetből meritett költeményekkel pályázhattak. A tanuló-ifjúság a kaszinói teremben gyűlt össze, hol a jeligés-levelek fölbontatván, kitűnt, hogy az első díjat Zittl Robert VIII. oszt. növ. pap, a másodikat Szóhl Sándor szintén VIII. oszt. tanuló növ. pap nyerték el, kik a díjakat átvevén, megéltették.

— A magy. kir. tudományos egyetemenél a nyári tanszak f. évi Szentgyörgyhó 24-én vevén kezdetét, a beiktatások, illetőleg beiratások, Szentgyörgyhó 22-től pünkösdhó 2-ig bezárólag történnek, és ez utóbbi napon végleg befejeztetnek.

Nyílt posta.

— Mult számunkban hibásan említettük Fáy András „nevenapja“ „születésnapja“ helyett.

— Az első évnegyedes kívánt teljes példányt már megkapván, e tárgyra vonatkozó kérelmünket megszüntetjük.